

A kommunikáció

A csoda

- „Mindig a legegyszerűbb dolgok a valódi csodák. Freud tanár egy baráti társaságban egyszer azt mondta: csoda hogy drót nélkül telefonálhatunk, de még nagyobb csoda, hogy két ember a puszta szó által megéri egymást” (Kosztolányi D.)

Evolúció

- Kövek (nincs kommunikáció)
- Növények (felismerés)
- Rovarok (genetikailag meghatározott kommunikációs program, pl. méhek)
- Főemlősök (tanulásra képes neurális rendszerek, a tanultak korlátozott megosztása)
- Emberek (tanulás, a tanultak korlátlan megosztására való alkalmasság)

Az emberi kommunikáció előfeltételei

- Nagy agy, fejlett idegrendszer
- A figyelem, a mások figyelésének és mások figyelme irányításának képessége
- Utánzás (testtartás, végtagok, fej, arc)
- A másokra hangolódás (intencionális alapállás)
- Szabályalkotás, szabálykövetés, szabály újítás
- Reprezentáció leválása az ingerhelyzetről
- Hang csatorna igénybevétele

Donald: A kultúra evolúciója

Kultúra	Faj, kor	Emlékezet	Átadás
Epizodikus (majmok)	5 millió év	eseti	nincs
Mimetikus	homo erectus, 1.5 év	testi reprezentáció	utánzás
Mitikus	homo sapiens 50 ezer év	nyelvi szemantika	nincs idő, van cselekvő (istenek)
Modern	10 ezer év	külső tárolás	fix tudás

A kommunikáció társadalomelméleti jelentősége

- „Világ” (végtelen kint és a végtelen bent)
- Cselekvés (munka és interakció)
- Koordináció, szinkronizáció a jelenben
- Diakron kommunikáció (művészet, vallás, tudomány, kultúra)
- Az emberiség univerzalitása és diverzitása

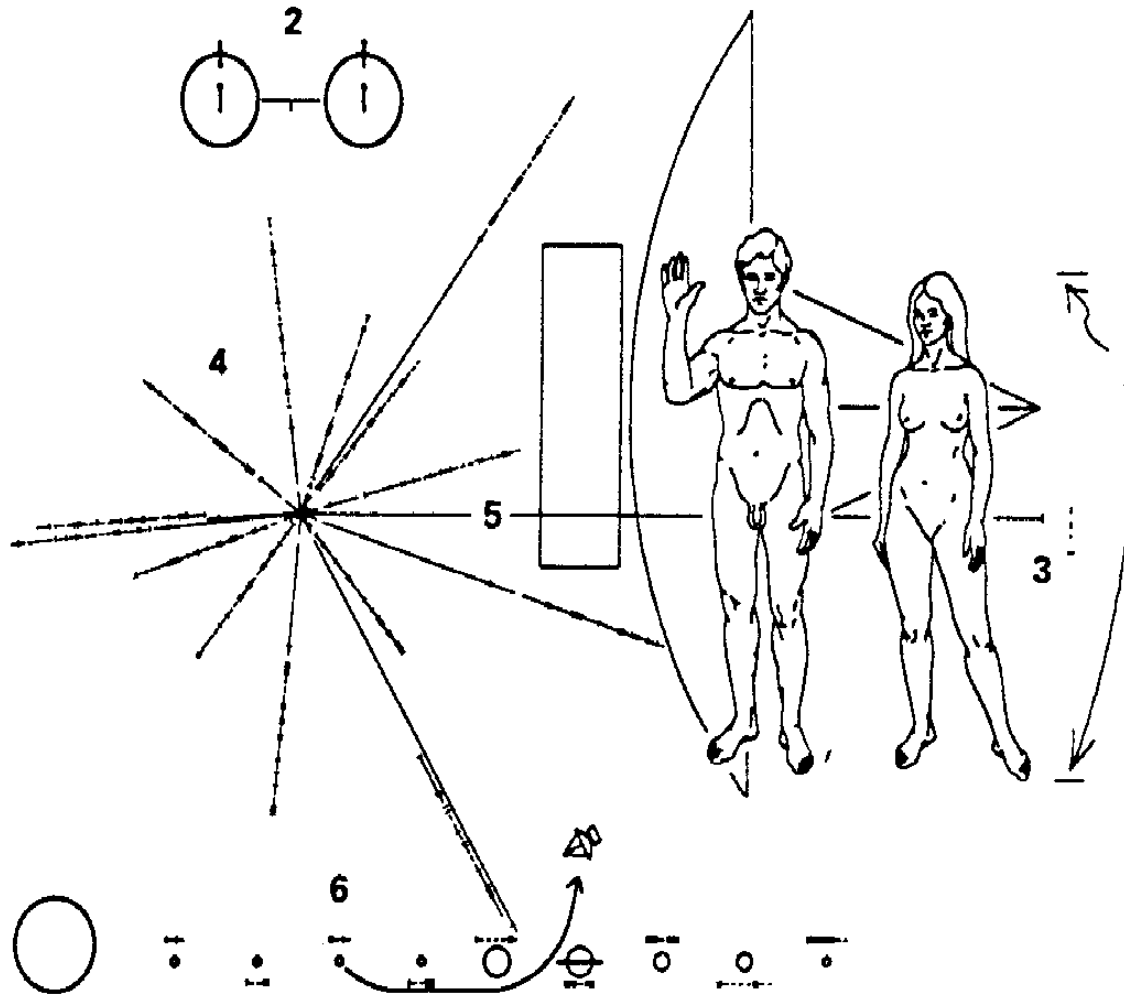
A kommunikáció technikai modellje: izomorfikus kommunikáció

Információ

Adó

- Jel/kód/kódolás
- Üzenet
- Közlemény
- Továbbítás
- Csatorna
- Zaj
- Túlbiztosítás
- Dekódolás
- Vevő

Pioneer 10 (1973.ápr.3)

A jel és a jelentés

- Jel (fizikai lét mozzanat)
- Jelentés (metafizikai valóság, társas és magán)
- Analóg jelek (a metafizikai benne van a fizikaiban, kötött, pl. láz-betegség, füst-tűz)
- Digitális jelek (a metafizikai nincs benne a fizikaiban, teljesen szabad, pl. nyelvi jelek)
- Denotatív jelentés (tárgyszint)
- Konnotatív jelentés (viszony szint)

A hangjelek születése (hieroglifák)

HIERO	ÁT- ÍRÁS	HANG	LEÍRÁS
	<i>ʒ</i>	a	Keselyű
	<i>i</i>	i	Nádbuga
	<i>y</i>	j	Két nádbuga
	<i>ʿ</i>	á,é	Kar
	<i>w</i>	u	Fürjcsibe
	<i>b</i>	b	Láb
	<i>p</i>	p	Szônyeg
	<i>f</i>	f	Szarvasvipera
	<i>m</i>	m	Bagoly
	<i>n</i>	n	Vízfelület
	<i>r</i>	r	Száj

	<i>h</i>	h	Nádkunyhó
	<i>ḥ</i>	erős h	Kanóc
	<i>ḫ</i>	kh	Gombolyag
	<i>ḫ</i>	erős kh	Has, cicikkel
	<i>s</i>	sz	Tolózár
	<i>s</i>	sz	Gyolcs
	<i>š</i>	s	Medence
	<i>ḳ</i>	q	Hegyoldal
	<i>k</i>	k	Füles kosár
	<i>g</i>	g	Korsótartó
	<i>t</i>	t	Kenyér
	<i>t</i>	ty	Lasszó
	<i>d</i>	d	Kéz
	<i>d</i>	dzs	Kobra

A kép

- A nem képi jelek (analóg és digitális) által teremtett világ (elvont, szemléletlen, gondolati)
- A képi jelek által teremtett világ (analóg/digitális, szemléletes, konkrét)
- A kép és a leképezett (Gadamer)
- Transzcendáló képek (Nyiri)
- A kép és az idő (az idő bizonyítéka, állapot melynek referense elmúlt)

Kép és idő

ilyen volt

ilyen lett

A metakommunikáció

- Érzelmi tér (fájdalom-bánat-öröm-kéj)
- Kognitív tér (meglepetés, kíváncsiság, figyelem)
- A test mint jelhordozó (arc, szem, száj, fejtartás, testtartás, kezek, lábak, testmozgás-kinezika, testek közelsége-proxemika)
- Etikett, pantomim, balett, néma film

A király táncol

A hallgatás mint kommunikáció

- Nem jók a szavak. Valahol talán tudja a dolgokat, szavak nélkül, s azért nem szeret magyarázkodni. Minél jobban ritkulnak a szavak, annál jobban sűrűsödik az igazság, s a végső lényeg a hallgatás táján van, csak abba fér bele. Ha tudná, amit mondani akar, akkor sem tehetne egyebet, minthogy hallgatásra bízna. Ámbár a padon üldögélve, ahogy a sapkáját forgatta a kezében, még abban sem volt biztos, hogy akarja-e egyáltalán anyjával közölni mindazt, amit a világról tud. (Ottlik, Iskola a határon)

Nem tudunk nem kommunikálni

- Élet=kommunikáció
  - Intencionált és nem intencionált
  - Tárgyszint és viszony szint
  - Félrevezetés/Manipuláció
  - Kommunikációs csőd
- megértés hiánya (közös tudás hiánya)
féleértés
bizalmatlanság
pánik

Süketnémák

A törzs

- Miroszláv Slabospickij filmje (2015)
- Siketnéma szereplők
- Csak jelnyelven kommunikálnak
- Többszörösön zárt világ fiú világ
- Szex, erőszak, hatalom, pénz
- Viszony-kommunikáció

Diszkurzív univerzum

- „A diszkurzív univerzum mindig olyan kontextusként vagy mezőként implikált, melynek keretei köztött a gesztusoknak és a szimbólumoknak jelentése van. Ezt a diszkurzív univerzumot egyének csoportjai alkotják, akik részt vesznek a tapasztalat és a viselkedés közös folyamatában, melynek keretein belül a gesztusoknak vagy szimbólumoknak ugyanaz vagy közös jelentésük van a csoport minden egyes tagja számára, függetlenül attól, hogy címzettek vagy adók. A diszkurzív univerzum a közös jelentések rendszere.”
- (G.H.Mead)

Szimbólumok

Az oroszlán

- Szentség és kárhozat
- Védelem és támadás/pusztítás
- Kirsztus: szellemi oroszlán
- Őr
- A sátán jelképe (a sátán oroszlán módjára ott kószál mindenütt, és keresi kit nyeljen el)
- Márk evangalista (Velencei oroszlán)

A hatalom jelei

A nyelv funkciói

- A nyelv evolúciója (a nem jelenlévő megidézése)
- Közlés (információ csere)
- Társas cselekvés (beszédaktusok)
- Valóság-konstrukció

A nyelv a lét háza

- Nevek (névmások, főnevek, melléknevek)
- Igék (létige, egyéb igék)
- Tér-és időkoordináták (igeidők, határozók)
- Mondatok (állítás, tagadás, kérdés, feltételezés)

A kompetencia (nyelv elsajátítási program)

- Minden ép, fejlődőképes idegrendszerrel született ember rendelkezik bármilyen nyelv megtanulásának képességével, melynek birtokában kisgyermekkorban a környezet nyelvi ingerei hallatán megtanulja a nyelvet
- A nyelv komplex szabályai nem tanulhatók meg a környezetben hallott mondatok többnyire töredékes nyelvtani szerkezetei alapján, ezért a gyermek spontán nyelvelsajátítása csak úgy képzelhető el, hogy születéskor hoz magával egy genetikailag megalapozott programot, mely képessé teszi a nyelv szabályainak kivonására környezetben hallott mondatok és szavak alapján. (Chomsky)

A performancia

- A kompetencia aktualizációja
- Tényleges nyelvhasználat
- Egyenlőtlenségek (szószám, mondatszám)
- Nyelvi programozás

Kommunikációs architektúrák

- Mimetikus
- Szóbeliség
- Írásbeliség
- Mechanikus sokszorosítás (nyomtatás)
- Távolsági kommunikáció (távíró, telefon)
- Tömegkommunikáció (rádió, televízió)
- Internet
- Web 2.0 (social media)
- Web 3.0 (totális konvergencia, tartalom, kapcsolatok, tárolás, kereshetőség)

Együttműködés és kommunikáció (Grice)

- Mennyiség (se többet, se kevesebbet)
- Minőség (nem közölj olyat, amiről tudod, vagy azt hiszed hogy nem igaz)
- Relevancia (csak azt közöld, ami odailik)
- Modor (kerüld a kétértelmű, homályos kifejezéseket)

A beszédaktus

- Austin (1955) Beszéd (nyelvtanilag helyes mondatok kimondása)
- Beszédaktus: cselekvés beszéd által
  - illokúció (eskü, átok, ígéret)
  - perlokúció (kérés, felszólítás, parancs)

Szabó Lőrinc

- „A szó nemcsak egyszerű és hasznos közlekedési eszköze a gondolatnak: a szó azonos a tettel, sokszor nagyon is szembetűnő intézője és parancsnoka a tényeknek, és néha még ennél is több, teremtető társa Istennek, aki kezdetben szintén csak egy szó volt: Legyen”.
- Rendőr—letartóztat
- Bankár-utaltat
- Bíró ---elítél

Hymes

- „A nyelv nemcsak arra szolgál, hogy segítségével megszervezzük, leírjuk és szabatosan észleljük a világot. A nyelv eszköze a kifejezésnek, a felhívásnak, a parancsnak, a tiszteletadásnak és a sértésnek, a pletykáknak és a megrovásnak”.
- Beszéd mint politikai tett (lázadás, tiltakozás, megadás, belenyugvás)

A beszédaktus helyessége

- Nyelvtanilag helyes
- Produkciósan helyes (nem suttog, nem dadog, nem hadar)
- Logikailag helyes (nem múltra vonatkozóan ígér, nem előre megbán)
- Helyzetileg helyes (Aktorok, szín, díszlet)

Politikai kommunikáció

- Mennyiség (kevesebbet vagy többet)
- Minőség (csak azt, amiről tudod, vagy hiszed, hogy nem igaz, vagy bizonyíthatatlan)
- Relevancia (légy irreleváns, beszélj mellé!)
- Modor: Használj kétértelmű, homályos kifejezéseket

Buzek válaszol

- Tervezi-e az EU vezetése, hogy tekintettel a gazdasági válságra, csökkentsék az uniós vezetők, bürokraták és képviselők fizetését? Az így megtakarított eruomilliókat a tagállamokon belüli társadalmi feszültségek csökkentésére kellene felhasználni. A két helyszínes parlamenti ülés költségéből Magyarország teljes romaproblémáját meg lehetne oldani.
- Buzek: Számos mítosz tartja magát az Unióval kapcsolatban. Gyakran emlegetik úgy, mint elkényeztetett funkcionáriusok és lusta politikusok túlméretezett bürokráciáját. Ezzel szemben én úgy látom, hogy az EU olyan munkamániasok gyűjtőhelye, akiknek sokkal jövedelmezőbb helye lenne a versenyszférában. Egyébként nincs is olyan sok hivatalnok az Unióban, körülbelül ugyanannyi, mint a párizsi városházán.
- Ide tartozik az is, hogy az Európai Tanács átfogó kiadáscsökkentést jelentett be a tagállami megszorításokra válaszul. Az EU költségvetésének körülbelül 5 %-át fordítják személyi költségekre, a többi befektetésekre megy el. Nem hiszem, hogy lenne olyan tagállam, amely kevesebb pénzt költ személyi kiadásokra mint az EU. A két helyszínes ülés kívül esik az Európai Parlament hatáskörén, a tagállamok egyhangú döntése szükséges ahhoz, hogy a jelenlegi felállás megváltozzon.

Propaganda

- „szaporítás”, „tenyésztés”, „ültetés”
- Affirmatív és offenzív
- Zártság
- Érzelmi ráhatás
- Ismétlés-egyszerűség
- Demagógia (demokrácia)

Kultiváció (Gerbner)

Rendszeresen visszatérő tartalmak elemzésére alkalmas kódrendszer

- lét
- Prioritás
- Érték
- összefüggés (kapcsolat)

Eredmény: a média által alakított (ál)valóság

Korlátozott és kidolgozott kód

- Kevés szó sok szó
- Konkrétság elvontság
- Szituativitás helyzetfüggetlen
- Egyszerű mondatok összetett mondatok
- Közbevetett kérdések direkt közlés
- Érzelmek meditatív, reflexív
- Személyes személytelen

Meggyőzés terepe

- Sokr: Nemde mindenki előtt világos, hogy némely fogalmat illetően egyetértünk, másokat illetőleg viszont megoszlik véleményünk?
- Phaidros: Úgy sejtem, értem, amit miondasz, de fejezd ki világosabban.
- Sokr: Ha valaki a vas, vagy az ezüst nevét kimondja, nemde mindnyájan ugyanazt értjük alatta?
- Phaidros: Természetesen
- Sokr: De mi történik, ha za igazságosról vagy a jóról van szó? Nemde egyikünk ide, másikunk oda sordródik, és meghasonlunk úgy egymással, mint önmagunkkal.
- Phaidros: Bizony így van.
- Sokrates: Tehát némely fogalmat illetőleg egyetértünk, némelyet illetőleg nem.
- Phaidros: Ugy van.
- Sokr: Mármost melyik esetben lehet bennünket könnyebben ráűszedni, és hol van a retorikának nagyobb hatalma?
- Phaidros: Világos, hogy ott ahol ingadozunk.

A közlő

- Hitelesség
- Hozzáértés
- „Halo” effektus
- Hasonlóság a közönséggel
- Színlelés

A hatás

- Sorrendiség („első” vs. „utolsó”)
- „szunnyadó hatás (a forrás eltűnik, a hatás megmarad)
- „bumeráng hatás” (a fordítottja marad meg a közönségben, riasztó „felvilágosítás”))
- Involváció
- Immunizáció
- Negativitás (rágalom)
- Ki vonja le a következtetést?

Információs társadalom

- Mindig, mindenki, mindenről, mindenütt
- Alacsony belépési küszöb
- Konvergencia
- Tárolás
- Keresés, navigálás, kóborlás
- Új nyilvánosság (buborék, Facebook)
- Wiki-tudás
- Új közösségiség („Big sister”)
- Pszichológiai hatások (A Másik eltűnése)
- Védtelenség, kiszolgáltatottság, totális ellenőrzöttség („Big brother”)